

MINYVESI

Minden, amit látok, a saját húsom

Fenyvesi Orsolya *Ostrom* című kötete mintha e rejtélyes, mégis roppant egyszerű költői felszólításnak tenne eleget. Vagyis kötetének beszélője sokat tud a látásról, szó és kép távolságáról, az elmondhatóság nehézségeiről. A tekintet élességéről. Mindehhez erős és érzéki-szenzuális nyelvet talált, amely egyszerre lát és láttat.

■ Mennyire fontos számodra a mindennapok, a hétköznapiak dokumentarizmusában megbújó metafizikusság?

– A részleteken átfénylő lényeg? Ezt keresem, ez éltet. A világ leírására a költészetnél számos alkalmasabb módszer létezik. Sajnálatos módon azonban legtöbbször nem bújjik meg ott semmi. Kevés a rejtőzködő. De muszáj figyelni őket, különben túl sok figyelem érkezik a testre, előtérbe kerülnek a testi tapasztalatok, és az káros. Számomra legalábbis, aki túlságosan önmagában lakik. Muszáj kifelé figyelni, és hogy ott kint van valami idegen, ijesztő („unheimliche”) vagy épp csodálatos elem, az az én időm motorja.

■ Mi az, ami számodra teljes mértékben képtelenség?

– Annyira szerettem volna más választ adni erre a kérdésre – természetesen a halál. Se befelé, se kifelé nem vezet a tekintetet, kép nélküli, képtelen – elfogadhatatlan.

■ Már előző kötetedben is sokat foglalkoztál a tükörrel, mint a tekintet, a látvány és a kételkedés tárgyával, azóta változott valamennyit a hozzá fűződő viszonyod, vagy a tükör még mindig ugyanazt mutatja?

– Ennyi ellentmondást még én sem szoktam egy versbe sűríteni, mint te ebbe a kérdésbe. Viccen kívül, ez attól tartok, örökké témám lesz. Elrettenve vettem tudomásul, hogy mind az első, mind a második kötetben hányszor szerepelnek bizonyos szavak (tükör, víz, a tükröződő felületek), amik végeredményben mint a tükröződés, az ismétlődés, a képzelet, a valóság kérdéseit vetik fel, az ismeretelmélet vég nélküli talányait. A vágyam, hogy másokban, magamon keresztül, saját magam iránt empátiát ébresszek, megmaradt. Ugyanígy mindig fontos lesz az élettelen dolgok életre keltése, ezért játszom a tekintet tapasztalataival. De nagyon nehéz nekem a saját verseimről beszélni, mert általában amint megtörténtek, már el is felejttem őket. Onnantól én is majdhogynem kívülállóként olvasom őket. Az életető erő, amiről beszéltem, maga az írás folyamata. Ilyen értelemben nem célom kommunikálni valami konkrétat. Biztos jobban járnék, ha én lehetnék a saját verseim filozófusa, de ehhez lusta vagyok. Ha pedig nem szólítanak meg egyébként ezek a szövegek senkit, semmit, akkor mindegy is. Azért meg nem aggódom, hogy mi lesz, ha soha nem leszek képes másról írni. Természetesen vannak hívószavak, minden költőnek vannak ilyen szavai (bízom benne), amikbe érzelmileg belevonódott már egész kiskorától kezdve, és amik építőkövekként alkalmasak a világ újratemtésére vagy átváltoztatására. (Ezt az elméletemet láttam alátámasztva Richard Hugo egy izgalmas esszéjében, aminek címe *The Triggering Town*). Vannak kulcsszavaim, amik, ezzel tisztában vagyok, többet jelentenek nekem, mint az olvasónak. A vizek, a nap és a Nap, a tükör, az állatok, a kert stb. Így lehet az egyéni szókinccsel megőrzőleg bánni. Inkább leszek kiszámítható, unalmas egyeseknek költőként, mint eklektikus, folyton változó, mert az őszinteségemről nem mondok le. Ez az a tulajdonságom, amit gyerekkorom óta örök, fejleszték magamban, a magánéletemben is, mert a közlésvágyam másképp nem teljesezhetne be. A kamaszkoron is így bukdácsoltam át valahogy, valamint a rémes, most múlt húszas éveimen. Egyébként meg én, ha nem muszáj, nem nézek tükörbe, mert mindig is kínos élményt jelentett – nem női szempontból, hanem emberi értelemben. Ahol tükör van, ott igyekszem tompítani a fényt.

■ Szövegeid egyfajta kísérletet tesznek arra, hogy a látást visszavezessék a kollektívált vizuális jelek erdejéből, egyfajta intim, személyes magénszférába, vállalva ezzel az érzelmi telítettség felfokozódását?

– Pontosan, de remélem, ez oda-vissza működik. Nem kell félni az érzelmektől – mondom, pedig én is félek, és ami azt illeti, igyekszem meglehetősen visszafogni magam a verseimben, mert a túlérzékenység az ezt birtoklónak ijesztő, az ezt megtapasztalónak aggályos lehet. De hiszek abban, hogy az érzelmek absztrahálása révén lehet az egyéni tapasztalatból egyetemeset közvetíteni. Nehogy már pont a versben ne lehessen érezni. Szívesen elképzelem magam a hatvanas évek hajnalán Amerikában, hogy meztelenre vetkőzve egy színpadon üvöltöm az érzelmi kitöréseimet mások arcába, hogy még a meztelenségemnél is jobban zavarba jöjjenek az elhangzottaktól. A világ túl sokáig építkezett befelé, a magyar költészet is túl sokáig tartotta magát az óvatossághoz, és én nagyon úgy látom, hogy az információs társadalom, az internet népe is befelé fordul – ami jóleső lehet, introvertált emberként én pezsgék ebben a korban, de az érzelmeket most már meg kell élnünk az irodalomban, talán épp ezért, ahogy a figurális ábrázolásmód is újra előtérbe törekszik a képzőművészetben. Csak hogy borzoljam egyesek idegeit, előkerestem egyik kedvenc idézetemet a *Mrs. Dalloway*-ből: „Mert eljutott oda, hogy belássa végre: az egyetlen, ami szóra érdemes, nem egyéb, mint amit az ember érez. Az okosság – mit számít az okosság. Egész egyszerűen azt kell mondani, amit az ember érez.”

■ Mit jelent számodra a látni és és nézni különbsége, ha a figyelmet, mint olyat helyezzük a kérdés középpontjába?

– Ez már alaposan a filozófia kérdésköre, nem? Nekem ott óriási elmaradásaim vannak. De örömmel fedeztem fel nemrégiben Maurice Merleau-Ponty *A szem és a szellem* című írását - örültem, hogy ezek szerint ezt is leírták már. (Miért is félénk az ismétlődéstől?) Minden, amit látok, a saját húsom.

A nézni számomra a vágy, a látás már a világ bekebelezése, a mohóság diadala. Mentálisan nem túl egészséges talán ez az elképzelés, mert nélkülözi a nyugalmat, a meditatív figyelmet. Mindig megfogadom, hogy most már megtanulok meditálni, pedig sokáig annál nagyobb horror nem létezett számomra, mintsem hogy rávegyem magam, a jelenben létezsek, ne gondoljak semmire, elengedjek akár csak gondolatokat. Meglátjuk!

■ Szerinted a XXI. században, a kortárs vizuális kultúrára pillantva, látásunk szabadsága erősen megkérdőjelezhető?

– Sosem voltunk még ennyire szabadok! Mindent megismerhetünk képszerűen, otthonunk biztonságából akár. *A Képfestés* című versem írásakor izgatott nagyon ennek a gondolata a tengerre vetítve: nem is olyan régen, akinek nem volt lehetősége utazni, és a kontinensek belsejében lakott, csak festményekről vagy elbeszélésekből tájékozódhatott egy olyan végtelen, változó felületről, mint a tenger. Ma nem csak festmények, de fotók, videók, a televízió és a webkamerák stb. közvetítik számukra ezerféleképp a tengert. De tényleg látni ezt a mindent, szemlélni a világot, amilyen mennyiségben, valóságosan, mégis valótlannul most megtehetjük, ez olyasmi, ami egyelőre még feldolgozhatatlan. És talán nem is a vizuális kultúra feladata lesz elsőként megbirkózni ezzel a változással, hanem a pszichológiáé.

■ **Sirbik Attila** (1978, Jugoszlávia): író, a *Symposion* folyóirat főszerkesztője. Első regénye *St. Euphemia* címmel a Magvető és a Forum Könyvkiadó közös gondozásában jelent meg 2015-ben.